

Съвет на
Европейския съюз

Брюксел, 13 ноември 2023 г.
(OR. en)

15151/23

SOC 743
EMPL 530
EDUC 421
ECOFIN 1143

БЕЛЕЖКА

От:	Председателството
До:	Комитета на постоянните представители/Съвета
Относно:	Европейски семестър за 2024 г.: Екологосъобразно колективно договаряне – Ориентационен дебат

Приложено се изпраща на делегациите бележка с насоки от председателството по посочената по-горе тема с оглед на ориентационния дебат на Съвета (EPSCO) на 27 ноември 2023 г.

БЕЛЕЖКА С НАСОКИ ЗА ОБСЪЖДАНЕ

„Екологосъобразно колективно договаряне за справедлив екологичен преход“

Декарбонизацията на икономиката, енергийната ефективност, кръговата икономика и в по-общ план изменението на климата понастоящем са основни въпроси в политическия дневен ред на Европейския съюз и неговите държави членки. За това свидетелстват Европейският зелен пакт и различните инициативи в него — като пакета „Подготвени за цел 55“, който допринася за постигането на неутралност по отношение на климата до 2050 г., както е заложено в Европейския закон за климата, и реформите и инвестициите в подкрепа на екологичния преход, включително REePowerEU и националните планове за възстановяване и устойчивост в контекста на фондовете NextGenerationEU.

Справедливият преход към неутралност по отношение на климата е едно от основните предизвикателства на нашето съвремие, което същевременно е и широкообхватно, тъй като засяга множество области, включително труда и социалните въпроси. Осигуряването на по-голяма заетост, достойните условия на труд и опазването на околната среда не могат да бъдат конкуриращи се реалности. Напротив, те са взаимосвързани, взаимно се допълват и формират обща програма, която да допринася за благосъстоянието на обществото и за удовлетворяването на потребностите на предприятията и работниците. Европейският зелен пакт и действията за постигане на социален съюз трябва да бъдат правилно формулирани и взаимноизгодни на всички равнища. Европейският стълб на социалните права също отчита значението на екологичния преход и въздействието му върху социалните права и предизвикателствата в областта на заетостта.

Екологичният преход носи възможности, но и предизвикателства по отношение на заетостта и условията на труд, чието въздействие през следващите години ще нарасне. Както и в други области, социалният диалог между европейските институции, правителствата и социалните партньори на междусекторно и секторно равнище трябва да играе водеща роля при определянето и прилагането на политиките в областта на околната среда и енергетиката; също така, в по-общ план, при всички политики, свързани с екологичния преход, поради въздействието им върху заетостта и условията на труд.

Поради тази причина в Препоръката на Съвета от 16 юни 2022 г. относно гарантирането на справедлив преход към неутралност по отношение на климата, която има за цел да се преразгледа социално-икономическото въздействие на екологичния преход, държавите членки се приканват да приемат и прилагат пакети от мерки за насърчаване на справедлив преход в тясно сътрудничество със социалните партньори. По-специално пакетите от политики се считат за решаващи при разработването на действия в подкрепа на хората, секторите и териториите, които са най-силно засегнати от екологичния преход. Това е особено вярно в контекст, в който социалните политики за справяне с енергийния преход все още са на много ранен етап в повечето държави членки и социалният диалог е от ключово значение за тяхното ефективно развитие.

Както се посочва в съобщението на Комисията от 25 януари 2023 г. „Укрепване на социалния диалог в Европейския съюз: оползотворяване на пълния му потенциал за управление на справедливи преходи“, съдържателният социален диалог и ефективното колективно договаряне са от съществено значение за намирането на балансирано решение, споделяни от предприятията и профсъюзите, за да се насърчи справедлив преход към декарбонизирана икономика и да се насърчи зелена и социална Европа.

Освен това държавите членки трябва да гарантират наличието на благоприятна среда за тристранен и двустранен социален диалог, включително колективно договаряне на всички равнища, в т.ч. участието на социалните партньори по систематичен, съдържателен и навременен начин, в разработването и изпълнението на политиките в областта на заетостта и социалните политики и, когато е приложимо, в икономическите и други публични политики, включително в контекста на европейския семестър.

На пленарната сесия на Европейския икономически и социален комитет от 14 юни 2023 г. беше прието становище, озаглавено „Екологосъобразно колективно договаряне: добри практики и бъдещи перспективи“¹.

В това становище ЕИСК заявява, че „предприятията и работниците трябва да разполагат с подходящи канали, за да участват в усилията в подкрепа на защитата на околната среда и борбата срещу изменението на климата“. Насърчаването на екологосъобразното колективно договаряне, при зачитане на ролята на националните колективни трудови правоотношения и автономността на социалните партньори, е начин да се привлече вниманието към екологичния преход.

¹ <https://www.eesc.europa.eu/en/our-work/opinions-information-reports/opinions/green-collective-bargaining>

ЕИСК счита, че обсъждането на екологичните въпроси в рамките на колективното договаряне трябва да се отнася до подлежащи на договаряне клаузи между социалните партньори — както се вижда от примерите в допълненията към горепосоченото становище — в рамките на колективните трудови договори, които имат пряко и непряко въздействие върху околната среда. Тези клаузи могат да обхващат, наред с другото:

- а) въздействието на дейността на предприятията върху околната среда;
- б) защитата на работниците срещу последиците от изменението на околната среда и климата;
- в) въздействието на екологичния преход върху дейността на предприятията по отношение на организацията на труда, промяната на професионалните профили и умения на служителите;
- г) вътрешния мониторинг на изпълнението на условията, посочени в букви а), б) и в).

Като част от заключенията и препоръките в становището ЕИСК призовава Съюза и държавите членки да продължат да подкрепят действия и инициативи, които стимулират предприятията и работниците да се приспособят към екологичния преход, и да обмислят, наред с други мерки, концепция за делегирани служители, които действат като представители или звена за контакт по въпросите на екологичния преход във връзка с екологичния преход на работното място.

На европейско междусекторно равнище екологичният преход и предизвикателствата, свързани с него в сферата на труда, бяха разгледани например в изявлението на европейските социални партньори от 30 май 2017 г. относно оползотворяването на потенциала на зелената икономика за създаване на работни места² или в съвместната им препоръка от 9 декември 2021 г. относно кръговата икономика в рамките на социалния диалог³.

Въпреки посочените няколко инициативи ролята на социалния диалог и колективното договаряне за управлението и гарантирането на справедлив екологичен преход може да се засили допълнително.

² https://www.buinessurope.eu/sites/buseur/files/media/position_papers/social/2017-05-30_european_social_partners_statement_on_greening_economy_for_jobs_creation.pdf

³ https://resourcecentre.etuc.org/sites/default/files/2021-11/Final%20report%20circular%20ecenomy_Recommendations_v3_0.pdf

С оглед на някои съществуващи споразумения в редица европейски сектора и предприятия, цитирани в горепосоченото становище на ЕИСК, е необходимо да се премине към екологосъобразно колективно договаряне, при което социалните партньори, на различни равнища на договаряне, играят значителна роля за повишаване на устойчивостта, издръжливостта и производителността на предприятията, като в основата им е заложен достойният труд.

Екологосъобразното колективно договаряне би могло да обхваща:

- въздействието на екологичния преход върху заетостта и териториалното и социалното сближаване;
- създаването на екологични работни места;
- преходите между различни сектори на работа и необходимата квалификация и преквалификация на работниците;
- мобилността в градовете за достъп до работните места;
- енергийната ефективност в производствената дейност и в осигуряването на работа;
- информирането и консултирането на работниците чрез назначаването на представители по въпросите на екологичния преход или участието им в специализирани комитети;
- обучението по екологични въпроси на страните по колективни трудови договори.

Всички тези елементи следва да бъдат разгледани от перспективата на равенството между половете.

Освен това заслужава да се обмисли и ролята на колективното договаряне по отношение на създаването на справедливи условия на труд и предотвратяването на професионалните рискове в контекста на изменението на климата, например в случаи на екстремни температури или други неблагоприятни метеорологични явления, предвид тяхното значително въздействие върху здравето и безопасността на работниците.

И накрая, екологосъобразното колективно договаряне може да бъде подходящ инструмент за постигане на повече демокрация на работното място и същевременно да осигури възможност за взаимно допълване на Европейския зелен пакт и социалния съюз, като се вземат предвид и целите, заложи в Стълба на социалните права.

Във връзка с това министрите се приканват да обменят мнения по следните въпроси:

- Как колективното договаряне може да подпомогне борбата с изменението на климата, да повиши екологичната устойчивост и да съпътства справедливия преход към неутралност по отношение на климата? Има ли скорошен опит и добри практики в областта на екологосъобразното колективно договаряне във Вашата държава членка?
 - При зачитане на автономността на социалните партньори, какви мерки биха могли да бъдат предприети от Съюза, държавите членки и самите социални партньори за насърчаване на екологосъобразното колективно договаряне? Каква би могла да бъде ролята на европейския семестър?
-